

19 лютого - День Державного герба України

Переглядів: 563

19 лютого 2024

Під знаком Тризуба обороняли Українську Народну Республіку, він був на нагородах і листівках Української повстанської армії, на лацканах піджаків учасників багатотисячних мітингів проти комуністичного тоталітарного режиму наприкінці 80-х — 19 лютого в Україні відзначають День Державного Герба.

19 лютого 1992 року, Верховна Рада України затвердила тризуб як Малий герб України, визначаючи його головним елементом великого Державного Герба України. Ним став золотий Тризуб на синьому щиті — національний символ українців часів визвольних змагань ХХ століття.

Варто пам'ятати:

- Тризуб має тисячолітню історію. У давні часи це був знак князівського роду Рюриковичів – правителів Русі.
- У часи Української Народної Республіки Тризуб затверджено державним гербом України, що підкреслює спадкоємність із попередніми періодами української історії.

- У XX столітті Тризуб став символом боротьби українців за незалежність. Радянська тоталітарна система затаврувала його як “націоналістичний знак”. Використання Тризубу в СРСР заборонялося, “винуватців” жорстко карали.
- Відновивши незалежність у 1991 році та обравши Тризуб державним гербом, Україна продемонструвала наслідування традицій Української Народної Республіки.
- Російська агресія в Криму і на сході України розпочалася із знищення Тризуба як маркера української ідентичності.
- Тризуб об’єднує українських патріотів, які сьогодні захищають наш суверенітет і територіальну цілісність України.
- Для українців у всьому світі Тризуб символізує зв’язок із Батьківщиною.

Детальніше про історію Тризуба у випуску відеопроєкту «ІстФакт»

Чому Тризуб?

Він є давнім українським символом. Його найдревніше зображення, віднайдене археологами, датується X століттям. Припускають, що це був магічний знак роду, оберіг. Відомо до 40 його тлумачень: тризубець, підсвічник-трикірій, сокіл, якір, житній колос, лук зі стрілою, триєдина жертва в ім’я перемоги життя над смертю... Є також гіпотеза, що це знак триєдинства світу та поєднання символів поширених колись культур сонця і якоря.

У давній Русі Тризуб був родовим знаком Рюриковичів. Його численні зображення віднайдені на тогочасних монетах (срібляниках і златниках), печатках, посуді, надгробках, цеглі, актових печатках, персях-печатках, злитках-гривнах, зброї, спорядженні, товарних пломбах. Цей символ власності та влади переходив із покоління в покоління, видозмінюючись, аби кожен представник роду мав індивідуальну емблему (наприклад, попередники київського князя Володимира

Святославича мали двозубці). Навершя у формі князівського знака було головним елементом давньоруських стягів. Особливо багато артефактів – за період князювання Володимира Святославовича (на київському престолі приблизно від 980 року). Тому Тризуб і вважається знаком князя Володимира Великого.

Протягом багатьох століть на землях Русі було поширене зображення Тризуба. Після занепаду роду Рюриковичів воно поступово витіснилося. Від XIV століття входять в ужиток територіальні знаки, наприклад у Києві – з архистратигом Михаїлом, Володимирі-Волинському – зі святим Георгієм, Луцьку – святим Миколаєм, Львові – левом.

Військо Запорозьке

У XIV столітті почали формуватися геральдичні національні системи. Власний герб створило і Військо Запорозьке – козак з мушкетом (інша назва “лицар із самопалом”). Його зображували на військових печатках гетьманів та кошових отаманів у XVI – першій половині XVII століття. Від кінця XVII століття традиційний герб використовували як Городове так і Низове Військо Запорозьке, щоправда “низовики” додали ще зображення спису. Проте утвердженню власної геральдичної системи завадила повна ліквідація автономії Гетьманщини.

Українська Народна Республіка

В українському діловодстві Тризуб уперше зустрічається на печатці Генерального Секретаріату. Нею скріплювалися урядові документи. Виготовлення печатки ініціював Генеральний писар Павло Христюк. До розроблення долучив знавця старовини Миколу Біляшівського. Із проголошенням Української Народної Республіки в листопаді 1917 року питання державного герба набуло особливої актуальності. Центральна Рада створила спеціальну підготовчу комісію, що об'єднала істориків, юристів, гербознавців і художників. Її очолив Михайло Грушевський. Він вважав, що гербом України має стати золотий плуг на синьому тлі як “символ творчої мирної праці”, навколо – історичні герби українських земель. Комісія розглянула кілька проектів, але обрала Тризуб.

Нашивна нарукавна відзнака військового УНР, вирізана зі сукна. Джерело: [електронний архів ЦДВР](#)

6 січня 1918 року тризуб із хрестом над середнім “зубом” у 8-кутній рамці з’явився на перших грошах, випущених Українською Народною Республікою. Автором банкноти у 100 карбованців був

художник-графік Георгій Нарбут.

Після проголошення 22 січня 1918 року самостійності України, питання про офіційне затвердження державної символіки потребувало негайного вирішення. Але через війну з більшовиками оголошувати конкурс або проводити широке обговорення ескізів не могли. 7 лютого Центральна Рада востаннє засідала в Києві. Під натиском ворога вона перебралася до Житомира, звідти – до Сарн і нарешті – до Коростеня.

Там, **25 лютого 1918 року на засіданні Малої Ради** (орган Центральної Ради, що діяв між сесіями) **був затверджений Герб Української Народної Республіки**. Ухвалений закон не містив малюнків, а мав лише опис. Майже через місяць 22 березня Мала Рада схвалила зображення герба авторства відомого художника Василя Кричевського – Тризуб князя Володимира Великого, обрамлений оливковим вінком.

Із протоколу засідання Малої Ради 25 лютого 1918 року, місто Коростень

У справі державного герба України Мала Рада ухвалила: “Гербом Української Народної Республіки приймається знак Київської Держави часів Володимира Святого”.

За часів Гетьманату Тризуб залишився в геральдичному вжитку. 24 листопада 1918 року спеціальна комісія схвалила проекти герба та печатки, підготовлених Георгієм Нарбутом, але вони залишилися незатвердженими.

За часів Директорії гербом відновленої Української Народної Республіки служив Тризуб без вінка. 21 січня 1919 року комісія у справах вироблення проекту герба УНР дійшла висновку, що соборна Україна має поєднати емблеми УНР і Західноукраїнської Народної Республіки, а також знак князя Володимира. Із 22 січня 1919 Тризуб включили до крайового герба Західної області Української Народної Республіки.

У міжвоєнний період Тризуб став символом боротьби українців за свободу.

Його використовував Уряд УНР у еміграції та різні політичні організації. В тому числі на емблемі Організації українських націоналістів був Тризуб із мечем на місці середнього зуба.

Тризуб містився в символіці і мельниківської, і бандерівської гілок ОУН. У зв'язку з проголошенням Акта відновлення Української Держави похідним групам видали інструкції “Боротьба й діяльність ОУН під час війни” із зобов'язанням вивішувати Тризуби, національні й організаційні прапори на всіх “видних місцях” (будівлях державних установ).

Символіка державності позначилася і в Українській повстанській армії: на елементах одягу, передусім головних уборах – мазепинках, петлюрівках, а також ременях. На них кріпили різного роду Тризуби. Інколи на одностроях були наруканні нашивки із Тризубом.

В СРСР Тризуб був заборонений. Для комуністичного режиму він лишався ознакою націоналізму. У 1960–1980 роках КГБ неодноразово займалося справами про використання націоналістичної символіки. Так, 30 грудня 1967-го синьо-жовтий прапор із Тризубом ще й з написом “Ще не вмерла Україна, і слава і воля” – на будівлі Кіровського райвиконкому в Дніпропетровську (тепер – Дніпро); 23 квітня 1970 року – в телефонній кабінці в Чернівецькому університеті; 7 січня 1984 року – над поштовим відділенням села Демидового на Львівщині.

Олексій Кохан. Проєкт великого герба України. 1991. ЦДАВО

Після відновлення незалежності України 24 серпня 1991 року Тризуб як малий державний герб затверджений 19 лютого 1992-го Постановою Верховної Ради України (разом із доданими зображеннями).

Конституція України 28 червня 1996 року закріпила цей символ нашої держави. Питання про великий герб відкладено на майбутнє.

Джерело: [Український інститут національної пам'яті](#)

Слідкуйте за новинами Могилів-Подільської міської ради також у соціальних мережах

